

Autor: ST. KON

Ke kořenu věcí se dá dostat přes slova, protože ta vytvářejí obrazy. A obrazy jsou tím, co vnímá duše. Slovo ohavnost má společný kořen s pojmy havěť, hovno, hyzdit. Ve městě dost dobře nevíme, co je to havěť, to slovo mizí i s tou nešťastnou havětí. Hoven je v některých ulicích spousta a kdo je k sobě upřímný, ví, že občas nějaké udělá. Takže to se ještě užívá. Hyzdit se moc nepoužívá – je to slovo spíše vyhrazené pro písemné projevy. Hyzděním něčeho vzniká ohavnost. Někdy se ovšem ohavnost objeví rovnou. Znáte možná lesní zákoutí, ve kterých na vás padají temné, tísnivé myšlenky. Jejich větve, jako by vás lačně tlačily ke kořenům svých stromů... Ta místa jsou v jistém smyslu ohavná: Dokonce i policejní záznamy znají místa, kde opakovaně dochází ke zločinům, jako by duchové těch míst byli nějakí krvaví ohavníci. Ta místa ale nikdo nezhyzdil, mívají svou vznešenost. Neklid a mrazení, pocit, že tam nejste sami, nebo jste naopak podezřele sami, ukazuje na smrt.

Existuje i banální ohavnost, která jako by nestála za pozornost. Dnes ji nacházíme většinou v pohledu ven z okna do ulice zatížené šedivými mraky, pod kterými se paří městský skleník. Shon v ulicích, každý za něčím důležitým. V rádiu „si popovídáme“ o něčem nesmírně zajímavém. Hnusná nesmyslná banalita všedního dne – „ještě to vydržte, za dva dny bude víkend“ – těší hlas z rádia, který bere za samozřejmé, že pět dnů je třeba „vydržet“ a dva dny se budeme zajímat o to, „co se kde děje.“ Ohavnost je rozklad a blízkost smrti a naše duše o tom chce vědět. Protože zahazujeme pět dnů v týdnu, chceme si připomenout smrt. Architekti se mohou přetrhnout, ale ani když se jim sebelépe daří, nemohou napravit tu tíživou ohavnost, jež obklopuje výstavní třídy a lepší ulice. Jak napravit skutečnost, že tolik plochy pokrývá asphalt, že mladí lidé horují pro záchranu pralesů, ale rádi si v obchodě se zbožím z třetího světa koupí cizokrajný nábytek, a to ještě vlastně za nic nemůžou. Je možné, aby lidé udělali uvážlivý krok zpět? Kdo vlastně miluje spěch a spoustu práce, nebo nudu a žádnou práci? Poťouchlá ohavnost, která nebije do očí, člověk se neotřepe hnusem, ale

pomalů se nechává uondat. Ve Starém zákoně má slovo ohavnost význam rouhání se Bohu. Chápeme vůbec co je ohavnost? Jsme tak osvícení, že ta věta pro nás nedává žádný smysl. V současnosti není den obdobím světla a lidské aktivity vedené světlem, a noc dobou, kdy má moc to druhé, lidskému zraku nepřístupné. Za dne světlo nevnímáme pro samé cíle a za noci nám slouží k jejich dohledávání. A tak den za dnem – je to na hovno vždyť tolik lidí si myslí, že je v tom politika – ve skutečnosti politická inflace: Obrovské houfy dětí se honí za hračkami, které zastarávají, jen se jich dotknou, a nadávají na své klukovské vůdce, že je v té honbě pořád předbíhají a šidí.

To mrzuté je nedostatečné prožívání ohavnosti. Ustrašená plytkost, hlavně nemít skvrnu na oblečení. Dnešní ohavnost je většinou skrývaná, nevnímaná, banální součást „všedních dní“, které přece vystřídá víkend. Dříve existovala božstva, kterým se neobětovalo, třeba ve starém Řecku Hádes [staří Řekové měli za to, že jméno Hádes přináší neštěstí, a proto boha mrtvých nazývali jinak, například Plútón, Polydegmon či Polydektés, tj. „Obohacovatel“]. Hádes byl obávaný boháč, neboť všechno mu již patřilo, jaké tedy oběti. Dnešek své ohavnosti odkrývá až ve chvíli, kdy s ním zatřesou poslové podsvětí. Když nevnímá, zatřesou silněji. Dnešní mytologií je zřejmě psychologie, ono odhalování ohavností v míře a oblastech určených danou psychologickou školou; odhalování drobných chyb, omylů, jež krouží kolem místa o kterém člověk nechce vědět. 1) A přece jeho bytost touží po kořenech ve chvíli, kdy se do ní opře dech života silněji. Nevýhodou dneška je neochota mít kořeny, protože kořeny člověka vážou na místo, z toho plyne i neochota vnímat ohavnost, protože to burcuje k určitému jednání a člověk se bojí, že tak ztrácí neomezenou svobodu. Ale ohavnost je plodný stav mysli, v jehož hnilobě klíčí nové, horší nebo lepší, to je otázka postoje neboli ctnosti.

Ilustrujme si to příběhem jednoho korejského zenového mistra: Bylo po válce a on dlouho putoval pustými horami. Žíznil ale nikde nenacházel vodu. Jednou večer dorazil do malé oázy a tam se uložil ke spánku. V noci se probudil s velikou žízní. Hmatal kolem sebe, až našel nádobu. Lačně ji zvedl k ústům, pil, blaženě hasil žízeň. Pak zase usnul. Ráno, když pohlédl na tu misku, spatřil, že je to lidská lebka, plná červů a místy ještě pokrytá tlející tkání. Zamotal se z toho a začal zvracet. „Když otevřel ústa, otevřela se i jeho mysl a on pochopil.“ Vždyť v noci si myslel, že pije čistou vodu, tišil prostě žízeň. Ráno, když se mysli zmocnil jiný obraz, nemohl tu ohavnost unést. 2)

Není pak člověk jednak jako hovnivál s hovněnou kuličkou – a jednak skarabeus (Cheprer) se slunečním kotoučem? Jako když poustevník Trevricent poučuje Parsifala o Bohu a lidech: „Lidé se dělí do dvou skupin; mohou volit mezi jeho (Boží) láskou a jeho hněvem. Řekněte sám, co je pro vás lepší!“ 3)

Příroda má ráda celistvost a nikdy se od ní neodděluje. Ohavnost proto musí s sebou nést doplnění. Moderní umění se toho chopilo s plnou vervou a produkuje jednu fascinující ohavnost za druhou od chvíle, kdy Picasso namaloval své Avignonské slečny. Vzorem v tom ostatně umění šla příroda. Vždyť i krásu lidského těla zásadně dotváří sporná krása pohlaví, „hanba.“

Ale nejde o to, odhalovat to, co má zůstat skryto, ale o schopnost vnímat skryté, o schopnost

vidět stíny. V hloubi duše je (většinou dobře ukryta) nesmírná ohavnost, jež podněcuje veškeré dění, které je vlastně obrazem touhy po nápravě toho nesnesitelného mrzkého nepojmenovatelného. Stvořitel je tak sám pohanou na své tváři, sám je rouhačem a rozkladem nádhery svého stvoření. Ohavnost ukazuje na smrt, a ta je kořenem lidského znepokojení. „Život je utrpení,“ řekl Buddha, aby formuloval základní problém. Kristus trpěl na kříži, aby pak zmrtvýchvstáním ukázal, že utrpení, ohavnost, to zavržené, je předpokladem nového života, zatímco pro Buddhu to bylo pobídkou k vyvanutí, vystoupení ze hry. A třeba Lao-c' zase přijal jakoukoliv polohu hry s vědomím, že je jedno s jejím zdrojem. To, co v našem životě objevíme jako ohavnost a způsob, jakým s ní zacházíme, jsou východiska celé stavby našeho vesmíru, z toho odvozujeme jeho základní princip – náš postoj neboli ctnost.

Ohavnost ukazuje k nelidskému – je tedy obrazem, který v duši ukazuje k tomu, co nás přesahuje. Jeden takový obraz líčí Čuang-c': „Ve státě Wej prý žije jakýsi ohyzda ... ale muži, kteří s ním přišli do styku, navzdory jeho ohyzdnosti myslili jen a jen na něj a prý nebyli s to se od něj odloučit.“ Ženy se chtěly stát raději jeho kuběny než prvními manželkami svých mužů. „Jenom svou ohyzdností ohromuje svět, nepromlouvá nic originálního, žádnou učeností nevyniká nad jiné, a přece se za ním všichni hrnou. A přece v něm musí být něco, co jej odlišuje od jiných. ... Skutečně, jeho ošklivost byla hrozná, ale nežil u mne ještě ani měsíc a začal jsem chápat, co je to za člověka. ... Jeho schopnosti jsou úplné a dokonalé, aniž na sebe jeho ctnost bere nějaký tvar.“ 4) Všimněme si zájmu, kterého se ohavnosti dostalo! Podobný příklad nám nabízí keltská mytologie: Niall, nejmladší syn irského krále Eochaida Mugmedóna se s bratry vydal na hon. Unavili se a dostali žízeň. Našli studánku, u níž seděla stará ohyzdná babizna. Řekla jim, že vodu dá jen tomu, kdo ji pomiluje. Niall na to přistoupil a babizna se po souloži proměnila v líbeznou dívku a není to nikdo jiný než bohyně Mebd, jež Niallovi řekne: „Já jsem panství. Jdi teď za svými bratry a vem s sebou vodu. Ty a tví potomci budete mít moc navěky.“ Podobný motiv obsahuje známá pohádka Žabka carevna.

Ohavnost, obraz rozkladu a smrti je mezní obraz, zvláště fascinující pro Evropana, nasáklého po staletí zde vládnoucí představou Boha jako dobra. Z tohoto dogmatu pak plynula tendence nemít pro ohavné a hrozné žádné místo. Vždyť ďábel, zlo v tomto pojetí, neexistoval. V neoficiálních myšlenkových proudech se však objevovala „rouhání“, jež vnímala hrůzy podsvětí jako paradoxní schránky dobra: „Myšlenka, že severní bod, ze kterého ruch světa dostává svůj impetus, zároveň představuje peklo a to zase systém vyšších sil v dolní sféře, je – jak smíme říci – otřesná. Ale stejný motiv zaznívá, když mistr Eckhart říká, že navrací-li se sám k sobě, ‚ocitá se‘ v propasti ‚hlubší než samotné peklo‘.“ 5)

Ohavnost je snesitelná a plodná z pohledu duše, z pohledu denního já je skvrnou na jeho světě. K tomu opět mistr Čuang: „Den střídá noc a žádná učenost se nedobere jejich zdrojů, proto nedokáže uvést chaos v harmonii a zapovězen jí zůstane vstup do sídla duše. Tu učíš harmonickou a spokojenou, a ona nikdy neztratí radost a nebude předělu mezi dnem a nocí a budeš se všemi věcmi veškerenstva volně kráčet do jara.“ 6)

Poznámky:

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

- 1) Zájemcům o téma podsvětí doporučuji: James Hillman: Sny a podsvětí. Portál, Praha 1999.
- 2) Seung Sahn: Odklepávání popela na Buddhu. Dharma Gaia, Praha 1997, příběh Won Hja.
- 3) Wofram von Eschenbach: Parzival, sv. II. Reclam, Stuttgart 1992, 9; 466, 7-10.
- 4) Mistr Čuang: Vnitřní kapitoly. Odeon, Praha 1992, str. 76-77.
- 5) Carl Gustav Jung: Aion. Nakladatelství Tomáše Janečka, Brno 2003.
- 6) Mistr Čuang: Vnitřní kapitoly, str. 77.

Poprvé vyšlo v © TAMTO 992 – Ohavnost, článek byl převzat z Okultura.cz.